

دستورالعمل جامع پهنه‌بندی عرصه‌های تولیدی در کشاورزی (پیشنهادی جهت اجرای پایلوت) (پیوست شماره ۳)

در راستای استقرار و تثبیت نظام نوین ترویج و به منظور اجرای مناسب و مطلوب فعالیت‌های ترویجی و در جهت ارتقاء و توسعه کمی و کیفی منابع انسانی شاغل در بخش کشاورزی و با تأکید بر گسترش کشاورزی دانش‌بنیان و تقویت رفتار حرفه‌ای بهره‌برداران و در جهت ایجاد وحدت رویه در تعیین کارشناس مسئول پهنه‌های تولیدی در کشور، «دستورالعمل جامع پهنه‌بندی عرصه‌های تولیدی در کشاورزی» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» گفته می‌شود؛ به شرح ذیل ابلاغ می‌گردد:

ماده ۱- تعاریف و اختصارات: در این دستورالعمل، واژه‌ها و اصطلاحات در معانی و تعاریف زیر به کار رفته است:

- **پهنه‌بندی:** فرایند تعیین محدوده جغرافیایی فعالیت (حدود و ثغور فعالیت) یک کارشناس در حوزه روستا یا دهستان بر اساس شاخص‌های تعیین شده در این دستورالعمل، که زمینه لازم برای فعالیت این کارشناس را بر اساس سیاست‌ها، راهبردها، تکالیف و وظایف مربوطه فراهم نماید و منجر به افزایش توانمندی و کارآیی تولیدکنندگان و بهره‌برداران بخش کشاورزی و ارتقاء بهره‌وری در سطح عرصه‌های تولیدی بخش کشاورزی شود.

- **کارشناس مسئول پهنه:** فردی است که نقش نظارت عملیاتی بر کلیه عملیات اجرایی و ترویجی را بعهده داشته و ضمن راهبری و نظارت بر بخش غیردولتی، مسئولیت برقراری ارتباط با همه بهره‌برداران و تولیدکنندگان پهنه تحت مسئولیت خود و ایجاد ارتباط با شبکه دانش و اطلاعات کشاورزی در جهت رفع مشکلات علمی و فنی کشاورزان و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های استراتژیک و راهبردی بخش کشاورزی را به‌عهده دارد.

- **مراکز:** منظور مراکز جهاد کشاورزی دهستان است، که آخرین سطح تشکیلاتی وزارت متبوع در سطح استانی می‌باشد.

- **شاخص‌های پهنه‌بندی:** مجموعه معیارها و ملاک‌ها برای تعیین حوزه فعالیت کارشناس مسئول در سطح دهستان یا روستا.

- **سازمان:** سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

ماده ۲- **شاخص‌های پهنه‌بندی:** اصلی‌ترین و عمومی‌ترین شاخص نسبت سطح واحدهای تولیدی بر تعداد کارشناس موجود در حوزه دهستان است، به نحوی که مشخص شود هر کارشناس بطور متوسط چه سطحی از حوزه دهستان را پوشش خواهد داد. اما به منظور استفاده متوازن از ظرفیت شبکه دولتی و غیردولتی ترویج (سربازان سازندگی، شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی کشاورزی، مددکاران ترویجی و تسهیلگران روستایی و ...) و پوشش متعادل متناسب با زمینه فعالیت در تعیین پهنه، ضروری است که علاوه بر شاخص فوق، شاخص‌هایی چون: تنوع محصولات تولیدی؛ فاصله و وضعیت راه‌های ارتباطی؛ سطح زیر کشت آبی؛ سطح زیر کشت دیم؛ سطح و نوع مراتع قابل بهره‌برداری؛ مساحت گلخانه‌ها؛ تعداد واحدهای دامی؛ تعداد واحدهای پرورش طیور؛ تعداد واحد تولید آبزیان؛ نوع اقلیم منطقه و نیز مورد توجه قرار گیرند.

ماده ۳- سازمان‌های جهاد کشاورزی استان موظفند ظرف مدت ۴ ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل، بر اساس مواد آن نسبت به تعیین پهنه‌های تولیدی اراضی کشاورزی حوزه مدیریتی خود اقدام نمایند.

ماده ۴- به منظور برنامه‌ریزی و ابلاغ سیاست‌های معاونت‌ها و مدیریت‌های سازمان استان (بر اساس سیاست‌های ابلاغی بخش‌های اجرایی) و پیگیری اجرا و حمایت و پشتیبانی از پهنه‌بندی کارگروهی با عضویت افراد ذیل در هر استان تشکیل و این کارگروه مسئولیت نظارت و هدایت تعیین پهنه‌های تولیدی و محدوده جغرافیایی آن توسط شهرستان را بر اساس شاخص‌های تدوین شده و شرایط خاص هر استان بر عهده دارد.

- ✓ ۱- رئیس سازمان جهاد کشاورزی (رئیس کارگروه)
- ✓ ۲- معاون توسعه مدیریت و منابع انسانی
- ✓ ۳- مدیر امور اراضی
- ✓ ۴- مدیر هماهنگی ترویج (دبیر کارگروه)
- ✓ ۵- رئیس مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی استان
- ✓ ۶- یک نفر از معاونان اجرایی سازمان (حسب مورد)
- ✓ ۷- یک نفر مدیران مراکز و سازمان‌های وابسته (حسب مورد)

ماده ۵- به منظور تعیین پهنه‌های تولیدی برای کارشناسان مراکز و نظارت بر فعالیت آنها کمیته شهرستان با عضویت افراد زیر تشکیل می‌گردد:

- ✓ ۱- مدیر جهاد کشاورزی شهرستان (رئیس کمیته)
- ✓ ۲- رئیس اداره ترویج (دبیر کمیته)
- ✓ ۳- معاون اداری و مالی شهرستان
- ✓ ۴- روسای ادارات تخصصی
- ✓ ۵- روسای مراکز تحت پوشش

ماده ۶- کمیته شهرستان در انتخاب کارشناسان مسئول پهنه بر اساس فاکتورهایی از قبیل؛ میزان تحصیلات، رشته تحصیلی، سابقه کار، جنسیت، سن و به تشخیص کارگروه استانی اقدام می‌نماید.

ماده ۷- مدیران جهاد کشاورزی شهرستان‌ها موظفند نسبت به انتصاب کارشناسان مسئول پهنه‌ها بر اساس گزارشات کمیته‌های شهرستانی اقدام نمایند.

تبصره ۱- در مواردی که توزیع واحدهای تولیدی و تراکم بهره‌برداران در سطح یک پهنه تولیدی همگن نباشد به تشخیص کمیته شهرستان از ظرفیت سربازان سازندگی در مناطق با تراکم کار بیشتر به عنوان دستیار پهنه استفاده می‌گردد.

تبصره ۲- در پهنه‌هایی که عوامل شبکه ترویج (شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی کشاورزی، مددکاران ترویج و تسهیلگران روستایی و ...) یا کشاورزان نمونه و پیشرو حضور دارند، کمیته شهرستان می‌تواند بر اساس ظرفیت این عوامل وسعت پهنه تولیدی را برای یک کارشناس افزایش دهد.

تبصره ۳- هنگامی که فواصل روستاها امکان پوشش مناسب یک پهنه را برای کارشناس مسئول میسر نسازد، کمیته شهرستان می‌تواند وسعت کمتری بر اساس فواصل و حدود عرفی روستاها برای کارشناس تعیین نماید.

ماده ۸- کارشناسان بخش‌های اجرایی مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان و یا سایر واحدهای سازمانی وزارت متبوع مستقر در شهرستان موظفند به عنوان کارشناس متخصص موضوعی (زراعت، باغبانی، حفظ نباتات، امور دام، شیلات و آبیان، منابع طبیعی، دامپزشکی و ...) از کارشناسان مسئول پهنه حمایت فنی و تخصصی داشته باشند و در صورت وجود ایستگاه تحقیقات در حوزه شهرستان، محققان این ایستگاه نیز مکلفند مساعدت لازم در ارائه توصیه‌های فنی به کارشناسان مسئول پهنه را اعمال نمایند.

ماده ۹- مدیر جهاد کشاورزی شهرستان مکلف است نسبت به معرفی رسمی کارشناسان مسئول پهنه توسط رئیس مرکز به بخشداران، دهیاران، کشاورزان روستاهای پهنه، مددکاران ترویجی، تسهیلگران روستایی، شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی، هیئت امناء مساجد، اعضای شورای اسلامی اقدام نموده و مشخصات این کارشناسان (نام و نام خانوادگی، عکس، شماره تلفن) و اسامی روستاهای پهنه را در مراکز به منظور ایجاد زمینه ارتباط مستقیم با کشاورزان پهنه نصب نماید.

ماده ۱۰- سازمان موظف است با همکاری و هماهنگی مرکز آمار و فناوری اطلاعات ظرف مدت ۴ ماه، سامانه ثبت اطلاعات و گزارش‌گیری از کارشناسان مسئول پهنه را تدوین و راه‌اندازی نماید، به گونه‌ای که کارشناسان مسئول پهنه‌ها دسترسی لازم به این سامانه را داشته باشند.

تبصره ۴- دستورالعمل نحوه بهره‌برداری و دسترسی افراد به این سامانه توسط سازمان و مرکز آمار و فناوری اطلاعات ظرف مدت ۳ ماه از ابلاغ این دستورالعمل تهیه و به استان‌ها ابلاغ می‌گردد.

تبصره ۵- کلیه کارشناسان مسئول پهنه مکلفند نسبت به ترسیم نقشه جغرافیایی پهنه، روستاهای تحت پوشش و ثبت اطلاعات واحدهای تولیدی و سایر موارد مندرج در این دستورالعمل در سامانه اقدام نمایند.

ماده ۱۱- مراکز مکلفند برای تبادل تجربیات و دریافت گزارشات و اعلام دستور کار و حل مشکلات ارجاعی کارشناسان مسئول پهنه، جلسات فنی و تخصصی را بصورت هفتگی در مراکز با مسئولیت رئیس مرکز برگزار نموده و گزارش اقدامات پهنه‌ها را از طریق سامانه تبصره فوق به مدیریت شهرستان ارسال نمایند.

ماده ۱۲- وظایف کارشناس مسئول پهنه به شرح زیر می‌باشد:

- ✓ شناسایی استعدادها، ظرفیت‌ها و مشکلات موجود در توسعه کشاورزی پهنه و تهیه بانک اطلاعات مزارع و بهره‌برداران
- ✓ تعیین وضع موجود محصولات و موضوعات اولویت‌دار بر اساس شاخص‌های عملکردی (میانگین عملکرد محصول در واحد سطح، میانگین مصرف نهاده‌ها و ...)
- ✓ تعیین اولویت‌های محصولی/موضوعی و تدوین برنامه عملیاتی پهنه به تفکیک موضوع و محصول و ارائه به رئیس مرکز
- ✓ تعیین نیازهای حمایتی (نهاده‌ها، ماشین‌آلات و ...) و نیازهای ترویجی (آموزشی) برای پهنه
- ✓ اجرای برنامه مصوب در سطح پهنه تحت مسئولیت از طریق تعاونی‌های تولید، کشاورزان نمونه، شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی و ... در راستای ترویج تکثیرگرا
- ✓ شناخت بازخوردها و انعکاس آنها به کارشناسان متخصص موضوعی شهرستان (از طریق مرکز خدمات دهستان).
- ✓ دریافت مشکلات و مسائل فنی پهنه و اقدام به حل آنها از طریق ارتباط با شبکه دانش و اطلاعات کشاورزی
- ✓ راهبری مروجین بخش غیردولتی در ارائه خدمات ترویجی موردنیاز بهره‌برداران و نظارت و ارزیابی مستمر فعالیت آنان
- ✓ بررسی مستمر روند ارائه خدمات ترویجی توسط مروجین بخش غیردولتی و ارائه گزارش‌های مربوطه به مراجع ذیربط
- ✓ گردآوری و دسته‌بندی آمار و اطلاعات مورد نیاز از بهره‌برداران بخش و مشارکت در اجرای طرح‌های آماری

ماده ۱۳: به منظور توانمندسازی کارشناسان مسئول پهنه سازمان (دفتر آموزش کارکنان) موظف است با همکاری معاونت توسعه مدیریت و منابع انسانی حداکثر ظرف مدت ۳ ماه پس از تصویب این دستورالعمل، نسبت به نیازسنجی، تهیه محتوا، تدوین برنامه آموزشی اقدام نموده و تمهیدات لازم برای اجرای موثر آموزش‌ها و ارزیابی اثربخشی دوره‌های اجرا شده را بعمل آورد.

ماده ۱۴: به منظور نگهداشت، انگیزش و پیشرفت شغلی کارشناسان مسئول پهنه معاونت توسعه مدیریت و منابع انسانی موظف است با همکاری و هماهنگی سازمان، حداکثر ظرف مدت ۳ ماه پس از تصویب این دستورالعمل، نسبت به تدوین آئین‌نامه نگهداشت، انگیزش ارتقاء و پیشرفت شغلی کارکنان مراکز (کارشناسان مسئول پهنه) با رویکرد مدیریت مبتنی بر عملکرد و با بهره‌گیری از ظرفیت‌های قانونی مندرج در بند الف ماده ۵۰ قانون برنامه پنجم توسعه و فصل ۱۰ قانون مدیریت خدمات کشوری، اقدام نماید.

ماده ۱۵: معاونت توسعه مدیریت و منابع انسانی وزارت موظف است به منظور تأمین ملزومات و تجهیزات مورد نیاز کارشناسان مسئول پهنه با همکاری و هماهنگی سازمان، حداکثر ظرف مدت ۳ ماه پس از تصویب این دستورالعمل، نسبت به تدوین استانداردهای تجهیز مراکز جهاد کشاورزی اقدام و در دستورالعمل مربوطه، استاندارد ملزومات و تجهیزات مورد نیاز کارشناسان مسئول را با پیش‌بینی موارد زیر تعیین نماید:

- چگونگی تأمین وسیله نقلیه مناسب برای انجام وظایف محوله توسط کارشناسان مسئول
- طراحی لباس فرم مخصوص به منظور ایجاد هویت حرفه‌ای برای آنها
- تخصیص یکدستگاه لپ‌تاپ، تلفن همراه یا تبلت با قابلیت اتصال به شبکه مدیریت دانش کشاورزی
- تأمین وسایل و تجهیزات اداری و لوازم و تجهیزات اولیه برای تشخیص و کار در مزارع و باغات

➤ یک دستگاه GPS به منظور نظارت بر حضور کارشناس مسئول در مناطق تحت پوشش به صورت آنلاین

ماده ۱۶- روسای سازمان‌های جهاد کشاورزی استان موظفند نسبت به شناسایی، جابجایی، تأمین و توزیع متناسب وسایل و امکانات فوق، ظرف مدت ۴ ماه اقدام لازم را به عمل آورند.

ماده ۱۷- این دستور العمل در ۱۷ ماده و ۵ تبصره تدوین و از تاریخ ابلاغ لازم الاجراء است.